

Dzegužkalns

Dzegužkalns (senāk arī **Jēru kalns**) ir 1 km gara un 0,3 km plata vaļņveida kāpa Rīgā, Ilģuciemā (Dzirciema apkaimē), Baltijas ledus ezerasmilšainajā līdzenumā. Tas ir augstākais Rīgas paugurs: augstākais Rīgas dabiskais zemes virsas punkts atrodas kāpas ziemeļu galā (28 m vjl). Relatīvais augstums 16—18 m. Kāpa izstiepta ziemeļaustrumu—dienvidrietumu virzienā, veidojusies pirms 10 000—9000 gadiem Joldijas jūraspiekrastē, valdot ziemeļrietumu vējiem vēsa un sausa klimata apstākļos.^[1] Ziemeļrietumos to norobežo Dzegužu un Embūtes ielas, austrumos —Daugavgrīvas iela. Kāpu šķērso Buļļu iela. Kāpas ziemeļu un dienvidu gali apbūvēti.

Kalna nosaukums cēlies no netālajām Piņķu muižai piederīgā zemnieka Dzeguzes (*Seggus*) mājām. Šaipus Buļļu ielai kāpu vaļņu nogāzē kopš 17. gadsimta bija iekārtota apbedījumu vieta. 1845. gadā Rīgas rāte te nolēma ierīkot kapsētu pilsētas visu kristīgo konfesiju trūcīgajiem iedzīvotājiem, kur par kapa vietu nebija jāmaksā. 1907. gadā šo kapsētu slēdza. 1893. gadā vairāk nekā divu hektāru plašajā teritorijā sāka iekārtot **Dzegužkalna parku**, kas veidots gan ainaviskā, gan regulārā stilā — pēc pilsētas dārzu direktora G. Kūfalta projekta. 1911. gadā parks jau bija labi iekopts: bija nostiprināti celiņi, izveidoti apstādījumi, sastādīti ceriņi un citi košumkrūmi. Kalna galā uzcēla nelielu kafijas paviljonu, bet nogāzē — estrādi. No 1929. gada parka labiekārtošanas darbus veica pēc A. Zeidaka projekta.

Vientuļā, viņsaulei un dabai tuvā vieta, laikam, rosināja garīgas pārdomas. Dzegužkalns kļuva par reliģisko sektu saiešanas vietu. Sektanti par nevainības un miermīlības simbolu uzskatīja jēru. Iespējams, ka viņi piešķīra pauguram Jēru kalna vārdu. Nosaukums lietots apmēram no 1650. gada līdz 1700. gadam. Domājams, ka nosaukumu "Dzegužkalns" tas ieguvis no Dzegužu māju nosaukuma. Vācu valodā šo kalnu sauca par Jērukalnu (Lammerberg) un arī par Dzegužkalnu (Kuckucksbesberg). 1701. gadā Rīgas kartē šī vieta atzīmēta ar nosaukumu Jēru kalns jeb Avju kalns.

Tagadējais Dzegužkalns (toreizējais Jērukalns) bijis apaudzis ar skaistu priežu mežu un jau kopš 18. gadsimta beigām bijis ļoti iecienīta izbraukuma vieta. Kad pagājušā gadsimta beigās Ilģuciems kļuva par vienu no lielākajiem rūpniecības rajoniem, šīs atpūtas vietas popularitāte vēl vairāk pieauga. Tāpēc 1901. gadā pilsēta sāk iekārtot Dzegužkalna parku, tiek veidoti celiņi un paplašināti apstādījumi terasētajās kalna dienvidrietumu nogāzēs, uzbūvēts kafijas paviljons un estrāde, kur kareivju orķestris no netālajām kazarmām svētdienu vakaros sniedz brīvkonzertus. Parka labiekārtošanu nobeidz 1911. gadā.

30. gados parks tiek rekonstruēts: nostiprina celiņu segumu, iekārto betona kāpnes un parka terases papildina ar cirptiem dzīvžogiem un puķu stādījumiem. Pie galvenās ieejas pēc O. Tīlmaņa projekta sāk veidot amfiteātri 2000 skatītājiem ar modernu transformējamu estrādi. Projekts gan netiek realizēts, taču iecerētās estrādes vietā tiek uzcelta pagaidu "gliemežnīca". 1924. gadā parkā atļāva uzstādīt karuseli.

Dzegužkalna parkā, tā pat kā citos Rīgas parkos, izmantoti gan ainavu, gan regulārā dārza kompozīcijas paņēmieni.

